

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 09.06.2025.

Nr. 16/6-3

Atzinums par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” programmas “LTV1” ietvaros pārraidītā 2025. gada 9. maija raidījuma “Kultūršoks. Izstāde Ogres stilā” atbilstību Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumam

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) 2025. gada 16. maijā saņēma no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (turpmāk – SEPLP) pārsūtītu [...] (turpmāk – Iesniedzējs) 2025. gada 14. maija iesniegumu [...] (turpmāk – Iesniegums), kurā lūgts sniegt vērtējumu par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) programmā “LTV1” 2025. gada 9. maijā pārraidītā raidījuma “Kultūršoks. Izstāde Ogres stilā” (turpmāk – Raidījums) atbilstību Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā (turpmāk – SEPLPL) noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem un vispārējam stratēģiskajam mērķim.

Iesniedzējs uzskata, ka Raidījumā tika pārraidīta **nepārbaudīta informācija** par Krievijas Federācijas karavīra formastērpu Ogres Vēstures un mākslas muzejā un pausti **vienpusēji, objektīvos faktos nebalstīti** viedokļi. [visi izcēlumi mani – E.A.]

Iesniedzējs lūdz sniegt vērtējumu par 9. maijā pārraidītā raidījuma “Kultūršoks” atbilstību ne tikai Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma burtam, bet arī garam, tostarp attiecībā uz likuma 3. pantā paustajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem – atbilstību augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos standartus, kā arī viedokļu daudzveidības nodrošināšanu, savā darbībā ievērojot objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti. Tāpat [...]

vēlas saņemt atbildi, kā minētais raidījums palīdzējis īstenot likumā noteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējo stratēģisko mērķi stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai.

Lai izveidotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 16. maija līdz 2025. gada 6. jūnijam:

- 1) iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- 2) iepazīnās ar Raidījumu;
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/355229%20/zimju-valoda-kultursoks-izstade-ogres-stila>.
- 3) iepazīnās ar Raidījuma satura izklāstu LSM vienotā ziņu portāla Lsm.lv 2025. gada 9. maija publikācijā “Ogres muzejs, iespējams, pārkāpis Ženēvas konvenciju, izstādot kritušā Krievijas karavīra uniformu” [turpmāk – Publikācija];
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/09.05.2025-ogres-muzejs-iespejams-parkapis-zenevas-konvenciju-izstadot-kritusa-krievijas-karavira-uniformu.a598418/>.
- 4) iepazīnās ar SIA “TV24” 2025. gada 4. maija ziņu speciālizlaidumu “Latvijas Neatkarības laukuma atklāšanas pasākums” un tā saturā ietverto reportāžu no Ogres Vēstures un mākslas muzeja ekspozīcijas “Brīvības ceļš” ēkas bēniņiem [turpmāk – TV24 reportāža];
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
https://xtv.lv/rigatv24/video/6QpRDAIO7Xd-04_05_2025_latvijas_neatkaribas_laukuma_atklšanas_pasakums.
- 5) iepazīnās ar Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja Egila Helmaņa 2025. gada 7. maija ierakstu sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” – “Latvijas televīzija jūt līdzī krievu okupantiem” un tam pievienoto video materiālu [turpmāk – FB ieraksts Nr.1];
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.facebook.com/watch/?v=2929604887210724>.
- 6) iepazīnās ar Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja Egila Helmaņa 2025. gada 9. maija ierakstu sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” – “Izskatās pēc LTV raidījums “Kultūršoks” reklāmas rullīša” un tam pievienoto video materiālu [turpmāk – FB ieraksts Nr.2];
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.facebook.com/watch/?v=1323487852079538>.
- 7) iepazīnās ar Ogres Vēstures un mākslas muzeja 2025. gada 8. maija ziņu sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” – “Ogres Vēstures un mākslas muzeja ēkai (Brīvības 36) pievienojas jauna ēka “Brīvības ceļš”, kas atrodas Brīvības ielā 2” [turpmāk – FB ieraksts Nr.3];
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://www.facebook.com/ogresmuzejs>.

- 8) iepazīnās ar Ogres Vēstures un mākslas muzeja vadītāja vietnieka zinātniskajā darbā Ritvara Jansona 2025. gada 11. maija ierakstu sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” – “Par Krievijas armijas formu un ko tā izgaismoja” [turpmāk – FB ieraksts Nr.4];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://www.facebook.com/ritvars.jansons.5?locale=lv_LV.

- 9) iepazīnās ar ziņu portāla nra.lv 2025. gada 13. maija publikāciju “Advokāts Vārpiņš: Krievijas kaujinieki ir slepkavas, attiecībā uz viņiem amorāli piesaukt Ženēvas konvenciju” [turpmāk – NRA publikācija];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://nra.lv/neatkariga/komentari/elita-veidmane/490867-advokats-varpins-krievijas-kaujinieki-ir-slepkavas-attieciba-uz-viniem-amorali-piesaukt-zenevas-konvenciju.htm?fbclid=IwY2xjawKZKPpleHRuA2FlbQIxMQABHrg8ZXLHLumCVFsIWV1MbD4t13bLpxKfsixBSL_Mk88hJnXwmJfnubl-MNoK_aem_VYXEed1LDrSHIBE4pRTWWA.

- 10) ņemot vērā, ka 2025. gada 13. maijā ombuds jau bija saņēmis citu iesniegumu par Raidījumu un 2025. gada 14. maijā bija nosūtījis LSM Televīzijas programmu satura galvenajai redaktorei Sigitai Roķei un Raidījuma redaktorei Dacei Kaukulei jautājumus par Raidījuma veidošanas apstākļiem, tad šī atzinuma veidošanai tika ņemtas vērā 2025. gada 28. maijā no galvenās redaktores saņemtās atbildes uz tiem [turpmāk – LSM atbildes 1];

- 11) iepazīnās ar ziņu portāla “Delfi” 2025. gada 16. maija publikāciju “Kā Ogrē nonāca krievu karavīra “Markova” formastērps, un kur muzejā atrodamas asinis” [turpmāk – Delfi publikācija];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://www.delfi.lv/193/politics/120072475/ka-ogre-nonaca-krievu-karavira-markova-formasterps-un-kur-muzeja-atrodamas-asisinis?fbclid=IwY2xjawKZJtVleHRuA2FlbQIxMQABHt_S0xnyFQi8l_JA2_UroPeAFheSNkPNCQ4xKB3ILUKkHIXQTdW2BPyhkBVd_aem_gVFpAKtCWE1EztRO_d9Mzg.

- 12) 2025. gada 19. maijā nosūtīja papildu jautājumus LSM Televīzijas programmu satura galvenajai redaktorei Sigitai Roķei un Raidījuma redaktorei Dacei Kaukulei un 2025. gada 28. maijā saņēma atbildes uz tiem [turpmāk – LSM atbildes 2];

- 13) iepazīnās ar ziņu portāla “Lasi.lv” 2025. gada 21. maija publikāciju “Mediju sapieri: krievu karavīra forma Ogrē — interesants eksponāts vai ētikas pārkāpums?” [turpmāk – Lasi.lv publikācija];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://lasi.lv/par-svarigo/projekti/mediju-sapieri-krievu-karavira-forma-ogre-interesants-eksponats-vai-etikas-parkapums.28571?fbclid=IwY2xjawKfrPBleHRuA2FlbQIxMQABHqV2xXMrFauIuHUw557w25WZW2jjwDot41GNYWPq7Qis-o4ZRBfPpEERk6zpM_aem_LIZcBjWBaYzplL_8jQ3kZg.

- 14) iepazīnās ar ICOM (International Council of Museums) Muzeju ētikas kodeksu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://latvia.icom.museum.lv/wp-content/uploads/2022/06/ICOM-profesionalas-etikas-kodekss.pdf>.

15) iepazīnās ar:

- 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/448>.

- 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju par attieksmi pret karagūstekņiem.

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/564>.

16) iepazīnās ar Muzeju likumu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://likumi.lv/ta/id/124955-muzeju-likums>.

17) konsultējās ar muzeoloģijas, vēstures un tiesību ekspertiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Iesniegumā norādītais Raidījums ir LSM televīzijas programmas “LTV1” regulāra daļa, kas lineārajā apraidē ir skatāms piektdienās no plkst. 20:50 līdz plkst. 21:05. Raidījuma aprakstā ir lasāma šāda informācija: *Kultūra ir ne vien māksla, bet arī nauda, projekti, ražošana un gan radoši, gan postoši konflikti. Par kultūrvides problēmām un šokējošām atklāsmēm — raidījums "Kultūršoks"*. [izcēlums mans – E.A.]

2025. gada 9. maija Raidījuma nosaukums ir **“Kultūršoks. Izstāde Ogres stilā”**. Raidījuma vadītāja ir LSM radio programmas “Latvijas Radio 3” raidījumu vadītāja, LTV kultūras žurnāliste Anete Ašmane-Vilsone (turpmāk – arī Raidījuma vadītāja), bet Raidījuma redaktore ir Dace Kaukule.

LSM video un audio satura atskaņotājā Replay.lv ir lasāma šāda informācija par Raidījumu, kas tiek izklāstīta arī Raidījuma ievadā: *Dažas dienas pēc atklāšanas Ogrē uz laiku tika slēgta 4. maijā atvērta ekspozīcija "Brīvības ceļš". Vai to slēdza tehnisku iemeslu dēļ, vai tomēr šis lēmums tika pieņemts pēc vētras sociālajos medijos par ekspozīcijas saturu? Cik ētiski ir izstādīt Ukrainā krita krievis karavīru uniformu, un vai Latvijas muzeju telpas ierobežo ētikas kodeksi, kā tas ir citās Eiropas valstīs?* [visi izcēlumi mani – E.A.] Šie ombuda izceltie trīs jautājumi raksturo Raidījuma veidošanas sākotnējos **iesmeslus** – kāpēc Raidījums ir ticis veidots, un **mērķi** – kādēļ tas ir veidots.

Raidījuma veidotāju motivācija atklājas Raidījuma ievadā pirmajā uzdotajā jautājumā Ogres Vēstures un mākslas muzeja (turpmāk – OVMM) vadītājam Jānim Ziņģītim: *Mēs gribējām*

noskaidrot, **kāpēc** “Brīvības ceļš” **ekspozīcija šobrīd tehnisku iemeslu dēļ ir slēgta?** [visi izcēlumi mani – E.A.] Jāņa Ziņģīša atbildē paustais par slēgšanas tehniskajiem iemesliem saistībā ar kases aparātu un gaismas pulti Raidījuma turpinājumā tiek konfrontēts ar OVMM vadītāja vietnieka zinātniskajā darbā Ritvara Jansona ierakstu sociālās tīklošanās vietnē “Facebook”, kurā kā noteicošais iemesls ekspozīcijas slēgšanai tiek norādītas radušās problēmas pilsētas kanalizācijas sistēmā. Līdz ar to viennozīmīga atbilde par ekspozīcijas slēgšanas iemesliem netiek rasta, blakus divām atšķirīgām muzeja darbinieku versijām pastāvot vēl trešajai versijai, kas tiek izteikta Raidījuma ievadā ar jautājumu – *vai tomēr šis lēmums pieņemts pēc vētras sociālajos medijos par ekspozīcijas saturu* [izcēlums mans – E.A.] –, un kuru noliedz Raidījumā citētais Ritvara Jansona ieraksts “Facebook” – *Vētra sociālajos tīklos, smieklīgi, atsevišķu cilvēku prātojums*. Tieši šī trešā iespējamā iemesla pieminēšana virza Raidījuma saturu pie jautājuma par Krievijas militārpersonas formas tērpa izstādīšanas ētiskajiem aspektiem.

Konkrēto iemeslu, kāpēc uzmanība vispār tiek pievērsta Krievijas militārpersonas formas tērpiem, skaidro Raidījumā iekļautais TV24 reportāžas fragments, kurā atvaļināts majors Gunārs Rusiņš izklāsta formas tērpa iegūšanas apstākļus: *Bija ar asinīm kopā, un mēs viņu atvedām uz šejieni. Nu bija stāsts tāds, kad mums ukraiņu karavīri piešķīra šo te formastērpu, ja, un formastērpu vedot uz mājām tāda nepatīkama smaka pa autobusu mums aizgāja, un vīri savā starpā teica, ka tev dikti smird no mutes, bet tad, kad attaisīja to maisu vaļā, tad sapratu, ka tas ir tās asinis, kas ir sastājušās, un, un viņas deva to nepatīkamo smaku* [izcēlums mans – E.A.]. Savukārt pirms Raidījumā iekļautā TV24 reportāžas fragmenta šajā reportāžā ir klausāma vēl šāda saruna starp Gunāru Rusiņu un TV24 žurnālistu:

[Gunārs Rusiņš]:

Nu šī ekspozīcija ir no reālām lietām, kas ir atvests no Ukrainas un jebkura lieta, kas ir saistīta ar orku formastērpu, viņa ir no kritušā orka.

[Žurnālists]:

Bet šis formastērps, kas ir modernais formastērps, starp citu, viņš arī ir no kritušā orka?

[Gunārs Rusiņš]:

Viņš ir no kritušā orka, ar atsevišķu stāstu, kurš vēl bija ar asinīm kopā un mēs viņu atvedām uz šejieni. [visi izcēlumi mani – E.A.]

Gunārs Rusiņš Raidījumā tiek pieteikts kā OVMM darbinieks – muzeja vēsturnieks, kura profesionālo atbilstību un noderīgumu muzejam Raidījuma gaitā apspriež Raidījuma vadītāja ar OVMM vadītāju. Lai gan informācija par Gunāra Rusiņa esamību OVMM darbinieku sarakstā

atzinuma tapšanas brīdī nav atrodama muzeja mājaslapā (kontakta sadaļā)¹, tomēr par Gunāra Rusiņa darba attiecību ar OVMM esamību liecina, piemēram, Centrālajā vēlēšanu komisijā iesniegtie dati². Saistībā ar Gunāra Rusiņa stāstījumu TV24 reportāžā Raidījumā tiek aktualizēts jautājums par muzeju darbības ētiskajiem aspektiem, par muzejiem saistošo procedūru ievērošanu. Tas sniedz pamatojumu, kāpēc Raidījumā ir iekļautas intervijas ar muzeju ekspertiem: Astrīdu Roguli – LNMM Laikmetīgās kolekcijas glabātāju un Latvijas Kultūras akadēmijas docenti; Maiju Meieri-Ošu – ICOM Latvijas nacionālās komitejas valdes locekli, Žaņa Lipkes memoriāla muzeja pētnieci un pedagoģisko programmu kuratori; Kristīni Milleri – mākslas muzeja “Rīgas birža” izstāžu kuratori. Savukārt Latvijas universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta vadošais pētnieks Mārtiņš Kaprāns tiek izjautāts, lai noskaidrotu muzeja rīcības iespējamo sabiedrisko rezonansi.

Ir jākonstatē, ka paralēli iepriekš noteiktajam un plānotajam Raidījuma jautājumu lokam par OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu stāvā skatāmo, un muzeju darbības ētiskajiem aspektiem (pirmā sižetiskā līnija), tajā, iespējams, iepriekš neplānoti tiek aktualizēts arī jautājums par Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja Egila Helmaņa saistību ar ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu stāvā izvietotajiem priekšmetiem (otrā sižetiskā līnija). Otrās sižetiskās līnijas veidošanas iemesls ir bijis paša Egila Helmaņa ierašanās filmēšanas vietā un tai sekojošā saruna ar Raidījuma vadītāju, kuras fragmenti ir iekļauti Raidījumā, bet papildu informāciju sniedz arī Egila Helmaņa filmētais un sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” izplatītais sarunas ieraksts (skat. FB ieraksts Nr.1). Abi video materiāli liecina, ka Egila Helmaņa un LTV1 filmēšanas grupas saskarsme ir bijusi iepriekš neplānota. Izmantojot radušos iespēju, Raidījuma vadītāja uzdod pašvaldības vadītājam trīs jautājumus un saņem šādas atbildes [intervijas atspoguļojumam izmantots video materiāla FB1 transkripts, pasvītrotie sarunas fragmenti ir iekļauti arī Raidījumā, visi izcēlumi mani – E.A]:

[Raidījuma vadītāja]:

*Helmaņa kungs! Pagājušajā nedēļā domes sēdē, kad arī bija balsojums par finansējuma piešķiršanu muzeja eksponātu izveidei Brīvības ielā 2, Ogrē, tad jūs nepiedalījāties balsojumā, ievērojot likumu par interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā. **Kāpēc, kas tur bija par interešu konfliktu, kādēļ jūs nepiedalījāties balsojumā?** [jautājums 1 – E.A.]*

[Egils Helmanis]:

¹ Skatīts izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.ogresmuzejs.lv/par-mums/kontakti/>.

² Skatīt.: <https://dati.cvk.lv/PV2025/kandidati/71750-gunars-rusins/>.

*Kur jūs bijāt? Nu, mēs veidojām brīnišķīgu koncertu. Un piedāvājām Latvijas Televīzijai viņu arī nu tiešraidi taisīt. **Latvijas Televīzijā atteicās.***

[Raidījuma vadītāja]:

Bet šis domes lēmums, kurā jūs nepiedalījāties...

[Egils Helmanis]:

*Es, es nu... **Latvijas Televīzijā atteicās viņu taisīt, nu tiešraidi veidot.** Tad mēs atvērām brīnišķīgu muzeju. Mēs atrodamies rekur... Neatkarības laukumā, mums ir skulptūras. Mūsu neatkarības cīnītāji, mūsu varoņi. Tas **Latvijas televīzijai neinteresē. Absolūti neinteresē.** Bet viņiem interesē mans balsojums. Es arī paskaidrošu savu balsojumu. Tā kā es **esmu šīs izstādes, var teikt, nu organizators** un tāds... Nu... Es uzskatu, ka Latvijas iedzīvotājiem ir vajadzīgs redzēt tas, kas notiek Ukrainā, jo tās šausmas var nākt arī pār mūsu zemi. Un šī izstāde, viņa arī skaidro to, kas tur notiek. **Un es nepiedalījos balsojumā viena iemesla dēļ, ka es tā kā nu organizēju un veidoju šo izstādi, un es no paša sākuma esmu to darījis.***

*Latvijas Televīzija piedalījies, ne uz televīziju, bet **LSM ir izsmējusi mani par nu šādu iniciatīvu veidot šādu izstādi** sākumā. Bet tad, kad viņa tapa un pietiekoši vērienīga... Un mums bija ļoti daudz viesi. Mums bija igauņu Eiroparlamenta deputāti, un viņi augsti novērtēja. Viņi teica, ka viņi atvedīs visus savus deputātus šeit. Man žēl, ka mēs noniecinām mūsu nacionālās vērtības, kas mums ir.*

Un man žēl, ka mēs pārmetam kādam, kas palīdz Ukrainai.** Daudz šīs lietas, kas man žēl, tas viss saistīts ar nacionālām vērtībām un mūsu pamatu. **Dažreiz pat nav saprotams, kā labā Latvijas Televīzija strādā.

[Raidījuma vadītāja]:

*Vai jūsuprāt, jūs teicāt, ka esat iesaistīti šīs izstādes veidošanā, tāpēc arī nepiedalījāties balsojumā. **Vai, jūsuprāt, politiķiem....priekšsēdētājam ir jāveido izstāde, vai tas būtu jāatstāj muzeja speciālistu un vēsturnieku un mākslas speciālistu pārziņā?** [jautājums 2 – E.A.]*

[Egils Helmanis]:

*Jā, bet mums ir brīnišķīga šī muzeja komanda, kas man palīdzēja. Es domāju, kad... Nu **jūs tagad man pārmetat par to, ka es cenšos nu informēt... Informēt iedzīvotājus.** Man ļoti žēl šie pārmetumi. Īstenībā viņi nu dziļi, sirdij sāpīgi par to, ka man likās, ka tas ir labi, kad mūsu sabiedrība ir informēta. Ka mūsu sabiedrība nedzīvo propagandā. Un es ceru, ka jūs arī kādreiz iziesiet no propagandas un informēsiet sabiedrību.*

[Raidījuma vadītāja]:

Vai, jūsaprāt, jums pašam šķiet ētiski pieņemami tas, ka šajā jaunajā ekspozīcijā ir arī krituša krievu kareivja, karavīra formastērps izstādīts? Jo muzeju nozares viedoklis, vēsturnieku viedoklis šajā jautājumā dalās. Un mēs redzam arī pēdējās dienās sabiedrībā, ka tie viedokļi ir dažādi. Tieši par šo aspektu, kas ekspozīcijā ir redzams. [jautājums 3 – E.A.]

[Egils Helmanis]:

***Es gaidīju, kad jūs sāksiet nu just līdzīgu agresorvalsts karavīriem.** Jo tāds jau ir tas mūsu mērķis - just līdzīgu agresorvalsts karavīriem, kas nāk uz svešu zemi, nogalina svešus cilvēkus, uzbrūk valstij. Un mēs par viņiem rūpējamies. Mums ir šādas ētikas normas Latvijas televīzijā. Vai tas ir... Vai tas ir...*

[Raidījuma vadītāja]:

Tas ir jūsu pieņēmums...

[Egils Helmanis]:

Tas nav mans pieņēmums. Tas ir tas, kas jums interesē. Jums neinteresē, ka mēs atklājam Neatkarības laukumu. Jums neinteresē, kad mēs veidojam brīnišķīgu koncertu, lai apvienotu tautu, lai mēs informētu tautu, veidojam muzeju. Bet jums interesē rūpēties par krituša, agresora karavīra, nu, formas tērpu, ko mums ir nodevuši ukraiņu karavīri. Nu, par to jums ir sāpe. Es jūs saprotu. Mēs jums... Mēs jums šeit nevarēsim palīdzēt. Mēs viņam nejutām līdzīgu. Un mēs nejutām līdzīgu agresorvalstij. Atvainojos. Es aizeju.

Ir jākonstatē, ka Raidījuma sižets par OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņos izstādīto priekšmetu muzejisko statusu un muzeja darbības ētisko aspektu izvērtējumu tiek sasaistīts ar otru sižetisko līniju par Ogres novada domes priekšsēdētāja saistību ar šiem priekšmetiem un muzeja darbību kopumā. Otrās sižetiskās līnijas plašāko kontekstu veido domes priekšsēdētāja līdzšinējā saskarsmes vēsture ar LTV1 un LSM kopumā, par ko liecina gan Raidījuma nosaukums “Izstāde **Ogres stilā**” [izcēlums mans – E.A.], gan tā noslēgumā Raidījuma vadītājas teiktais: *Šī nav pirmā reize* [izcēlums mans – E.A.], *kad Ogrē kāda izstāde paliek neredzēta. Pirms diviem gadiem tas notika ar sankcijām pakļautā Pjotra Avena porcelāna kolekcija. Toreiz ar dienas pauzi nepietika, un Egils Helmanis savu ieceri, kuru daļai sabiedrības bija grūti pieņemt, nerealizēja. Divu gadu laikā, apmainot Ogres muzeja komandu, pašvaldības vadītājs savas radošās ieceres var realizēt netraucēti.*

Šo divu aspektu – LSM un Ogres novada pašvaldības vadītāja attiecību vēstures, un divu sižetisko līniju sasaistes – rezultātā Raidījumā netiek gūtas pilnvērtīgas atbildes sākotnēji aktualizētajiem jautājumiem par ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu telpā izvietoto priekšmetu izcelsmi,

muzejisko statusu un muzeju darbības ētiku kopumā. Taču rodas jauni jautājumi par Raidījuma veidošanas mērķiem, kuri, balstoties plašākajā Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja un LSM attiecību kontekstā, pieļauj atšķirīgas interpretācijas, rada visdažādākās aizdomas un pieņēmumus, par ko liecina vienas sabiedrības daļas neviennozīmīgā reakcija uz Raidījumu.

[2] Uz ombuda 2025. gada 14. maijā rakstiski uzdotajiem jautājumiem LSM televīzijas programmu satura galvenā redaktore Sigita Roķe sniedza šādas atbildes:

1) par informācijas pieejamību un redakcionālajiem apsvērumiem veidot Raidījumu;

Ideja tapa, reaģējot uz TV24 ievietoto video par jauno Ogres Vēstures un mākslas muzeja veidoto ekspozīciju "Brīvības ceļš". Muzeja vēsturnieka Gunāra Rusiņa vēstījums par iegūto Krievijas armijas karavīra uniformu raisīja jautājumus, un raidījums tika veidots, lai noskaidrotu atbildes.

2) par Raidījuma veidošanas mērķi un ieguvumu sabiedrībai;

Raidījuma pamatuzdevums bija runāt par muzeju darbības ētiskajiem principiem un vai tie jāņem vērā kara apstākļos, iegūstot priekšmetus muzejam eksponēšanai.

3) par sagatavošanās procesu filmēšanai OVMM;

Dienu iepriekš žurnāliste Anete Ašmane - Vilsons zvanīja uz muzeju, informējot, ka dosies uz Ogri 7. maijā un aicināja sniegt informāciju par ekspozīciju. Informācija netika sniegta un visus jautājumus tika lūgts adresēt Ogres novada pašvaldības sabiedrisko attiecību speciālistam Patrikam Grīvam, rakstisku atbildi sagatavošanai, kas diemžēl neatbilst TV formātam.

Žurnāliste Anete Ašmane - Vilsons uzrunāja muzeja vēsturnieku Guntaru Rusiņu, jo viņš bija sniedzis interviju TV24 par uniformas iegūšanas apstākļiem.

[3] Uz ombuda 2025. gada 19. maijā rakstiski uzdotajiem jautājumiem LSM televīzijas programmu satura galvenā redaktore Sigita Roķe sniedza šādas atbildes:

1) par Raidījuma veidotāju iespējām aplūkot Ogres muzeja ekspozīciju "Brīvības ceļš" un tās bēniņos izvietoto Krievijas iebrukumam Ukrainā veltīto ekspozīciju "Mēs un viņi";

Raidījuma veidotājiem nebija iespējams aplūkot Krievijas iebrukumam Ukrainā veltīto ekspozīciju "Mēs un viņi". Žurnāliste Anete Ašmane - Vilsons dienas laikā, zvanot uz Ogres Vēstures un mākslas muzeju nespēja sarunāt interviju ar kādu no izstādes veidotājiem, jautājumus lūdza adresēt pašvaldības sabiedrisko attiecību speciālistam Patrikam Grīvam. Drīz pēc telefona zvana, kurā žurnāliste minēja, ka nākamajā dienā dosies uz Ogri ar filmēšanas komandu, muzeja

Facebook lapā parādījās informācija, ka jaunā ekspozīcija tehnisku iemelsu dēļ 7. maijā būs slēgta.

- 2) par informāciju, kas ļāva pieņemt, ka ekspozīcijā redzamā Krievijas militārpersonas uniforma ir krituša (miruša) karavīra formas tērps;

Raidījuma rīcībā bija tikai publiski pieejamā Gunāra Rusiņa intervijas daļa kanāla TV24 žurnālistam. Ogres Vēstures un mākslas muzeja vadītājs Jānis Ziņģītis LTV raidījuma "Kultūršoks" žurnālistei intervijas laikā nespēja sniegt informāciju, kādos apstākļos Krievijas armijas uniforma iegūta. No intervijas atteicās arī muzeja vēsturnieks Gunārs Rusiņš.

- 3) par ekspozīcijas "Mēs un viņi" muzejisko statusu un organizētājiem;

Raidījumā tika minēts, ka Ogres Vēstures un mākslas muzejs ir atklājis savu jauno ekspozīciju "Brīvības ceļš", kuru finansējusi Ogres novada pašvaldība. Ogres novada priekšsēdētājs Egils Helmanis pats intervijā "Kultūršokam" atzina, ka tā ir viņa iniciēta ekspozīcija un viņš piedalījies tās veidošanā. "Mums ir brīnišķīga muzeja komanda, kas man palīdzēja," raidījumā atklāj politiķis, kurš nav Ogres Vēstures un mākslas muzeja štata darbinieks.

- 4) par redakcionālo pamatojumu raidījuma satura izklāstam paredzētajai publikācijai LSM.lv piešķirt virsrakstu "Ogres muzejs, iespējams, pārkāpis Ženēvas konvenciju, izstādot kritušā Krievijas karavīra uniformu".

Par to, ka muzejam bija jāievēro Ženēvas 1949. gada konvencija, iegūstot savā īpašumā Krievijas armijas karavīra uniformu, norādīja Starptautiskā Muzeju padomes ICOM Latvijas nacionālās komitejas valdes locekle Maija Meiere-Oša. Tā kā uniformas ieguves apstākļi bija neskaidri, tad raidījums izmantoja vārdu "iespējams", lai norādītu uz iespējamu pārkāpumu.

[4] Iesniedzējs Iesniegumā vērš uzmanību uz šādiem Raidījuma satura, tā veidošanas un publiskošanas aspektiem [visi izcēlumi mani – E.A.]:

- 1) attiecībā uz Krievijas Federācijas militārpersonas formas tērpu Ogres Vēstures un mākslas muzejā:

- ir tikusi pārraidīta **nepārbaudīta informācija** par Krievijas Federācijas karavīra formastērpu Ogres Vēstures un mākslas muzejā un pausti **vienpusēji, objektīvos faktos nebalstīti viedokļi**;
- Raidījuma veidotāji nav snieguši pierādījumus, ka muzejs ir izmantojis krituša karavīra uniformu, kā absolūto patiesību izmantoja vienīgi no **cita medija** intervijas paņemtas **vienas personas emocionālu izteikumu**. Uz tā tika balstīts viss raidījuma saturs. Arī

intervijas ar pieaicinātiem intervējamiem tika veiktas pieņemot, ka muzeja ekskursijā apskatāms krituša karavīra formas tērps.

- *Raidījumā arī **juridiski nekorekti** norādīts, ka formas tērps apskatāms **muzeja ekspozīcijā**. Tas ir apskatāms tikai **ekskursijā** uz muzeja ēkas bēniņu stāvu. Tā ir būtiska nianse – priekšmets **nav daļa no muzeja ekspozīcijas vai izstādes**.*
- *Raidījumā muzeja darbinieki **tika apvainoti iespējamā** 1949. gada 12. augusta **Ženēvas konvencijas** par attieksmi pret karagūstekņiem **pārkāpšanā, neētiskumā, necieņā** pret it kā kritušu Krievijas militārpersonu.*

2) attiecībā uz Ogres novada pašvaldību un tās vadītāju:

- *Raidījuma veidotāji nebija ieguvuši **pilnvērtīgu informāciju** no Ogres novada pašvaldības, kuras pārziņā ir muzejs, un **neveltēja laiku situācijas noskaidrošanai** muzejā;*
- *[..] Ogres novada domes vadītājs tika **apvainots par iejaukšanos muzeja darbībā**.*

3) attiecībā uz Raidījuma pārraidīšanas laiku:

- *Šo neobjektīvo sižetu pārraidot tieši 9. maijā, kad Krievija gadiem centusies savu iznīcinošo, cilvēkus nīstošo naidu par “uzvaru Lielajā tēvijas karā” vēstīt visai pasaulei, sabiedriskā medija raidījums “Kultūršoks” **deva iespēju Krievijas propagandai vērsties gan pret Ogres Vēstures un mākslas muzeju, gan pret Latviju kopumā**.*
- *Papildus tam, ko 9. maijā izplata krievu propagandisti, Latvijas Televīzijas raidījums **deva iespēju Krievijas naratīvus izplatīt arī Latvijas sabiedrībā, latviešu valodā**.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons **secina:**

[5] Par Krievijas Federācijas militārpersonas formas tērpu OVMM.

Kā tika minēts atzinuma konstatējošajā daļā, Raidījuma veidošanas iemesls ir OVMM darbinieka Gunāra Rusiņa teiktais TV24 reportāžā. Līdz ar to Raidījuma primārais uzdevums ir bijis noskaidrot, kāds ir OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu stāvā publiski izstādīto un apskatāmo priekšmetu muzejiskais statuss, t.sk. to ieguves apstākļi.

TV24 reportāžā izskanējusi informācija ļauj pieņemt, ka saistībā ar šiem priekšmetiem runa ir par OVMM ekspozīciju (skat. TV24 reportāža no 7:28 līdz 09:02 minūtei, visi izcēlumi mani – E.A.):

[Žurnālists]:

Un trešais stāvs ir veltīts šī brīža Ukrainas pretošanās kustībai?

[Ritvars Jansons, OVMM vadītāja vietnieks zinātniskajā darbā]:

Tas ir veltīts Ukrainas karam, agresijai, ko Krievijas veic Ukrainā un Ukrainas tautas varonīgai pretošanās.

[Žurnālists]:

Atrodamies muzeja ēkas trešajā stāvā, kur ir veltīta īpaša ekspozīcija Ukrainas karam pret krievu orkiem. Kungi, izstāstiet, īsi, kā tika veidota šī ekspozīcija?

[Gunārs Rusiņš]:

Nu šī ekspozīcija ir no reālām lietām, kas ir atvests no Ukrainas un jebkura lieta, kas ir saistīta ar orku formas tērpu, viņa ir no kritušā orkas.

[Žurnālists]:

Bet šis formastērps, kas ir modernais formas tērps, starp citu, viņš arī ir no kritušā orka?

[Gunārs Rusiņš]:

Viņš ir no kritušā orka, ar atsevišķu stāstu, kurš vēl bija ar asinīm kopā un mēs viņu atvedām uz šejieni.

[Žurnālists]:

Īsi var šo stāstu?

[Gunārs Rusiņš]:

Nu īsi stāsts bija tāds, kad mums ukraiņu karavīri piešķīra šo te formas tērpu, ja, un formas tērpu, vedot uz mājām, tāda nepatīkama smaka pa autobusu mums aizgāja, un vīri savā starpā teica, ka tev dikti smird no mutes, ja, bet tad, kad attaisīja to maisu vaļā, tad saprata, ka tas ir tās asinis, kas ir sastājušās un viņas deva to nepatīkamo smaku un piebraucot pie robežas, poļu muitniece, atverot šo te maisu, kuru viņi gribēja atvērt vaļā. Mēs teicām, lai paši ver, un, kad atvēra, tad viņa mūs fiksi palaida pāri pār robežu.

Tādējādi no muzeja darbinieku stāstītā var saprast, ka:

- 1) OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu stāvā ir apskatāma īpaša muzeja “ekspozīcija” – izstāde, kas veltīta tam, kā Ukraina pretojas Krievijas Federācijas iebrukumam tās teritorijā;
- 2) izstādē izstādītie priekšmeti ir atvesti no Ukrainas, kur tos ir iedevuši ukraiņu karavīri;
- 3) konkrētais izstādē izstādītais formas tērps ir bojā gājušas Krievijas militārpersonas

uniforma.

Muzeju darbības principus pārzinošo TV24 skatītāju neizpratni ir raisījis šo priekšmetu muzejiskais statuss – vai tie ir **muzeja priekšmeti**, kas, saskaņā ar Muzeju likumu pēc izpētes un apstrādes ir atzīti par priekšmetiem ar kultūrvēsturisku nozīmi un **atrodas muzeja krājumā**, vai arī tie ir **muzejiski priekšmeti**, kas pēc savas kultūrvēsturiskās nozīmes atbilst muzeja priekšmeta prasībām, bet **nav iekļauti krājumā**?

Pirmajā gadījumā, ja šie priekšmeti kā **muzeja priekšmeti** ir iekļauti muzeja pamatkrājumā, tad tie tiek iekļauti Latvijas **Nacionālajā muzeju krājumā**, kura veidošanā un papildināšanā muzejam saskaņā ar Muzeju likuma 13. panta otro prim daļu ir jāievēro Starptautiskās Muzeju padomes Muzeja ētikas kodekss, kura 2.3. apakšpunkts nosaka – *Ir jāpieliek visas pūles, lai pirms pieņemšanas muzeja krājumā ikviens priekšmets vai dabas paraugs, kas tiek piedāvāts pirkšanai vai kā dāvinājums, deponējums, novēlējums vai apmaiņas objekts, tiktu pārbaudīts, vai tas nav iegūts vai izvests nelikumīgi no tā izcelsmes valsts vai jebkuras starpniekvalsts, kurā tas varētu būt bijis iegādāts likumīgi (tas attiecas arī uz valsti, kurā atrodas muzejs). Ar pienācīgu rūpību ir jānoskaidro priekšmeta pilna vēsture kopš tā atrašanās vai radīšanas brīža.* Savukārt šī kodeksa 2.5., 3.7. un 4.3. apakšpunkts nosaka prasības eksponēt šādus priekšmetus *smalkjūtīgi, neaizskarot cilvēka pašcieņu, atbilstoši profesionālajiem standartiem, novietojot drošā vietā un ievērojot pienācīgu cieņu.* Balstoties TV24 reportāžas sniegtajā informācijā un pieņemot, ka bēniņos izstādītie priekšmeti ir **muzeja priekšmeti**, Raidījuma veidotājiem un pieaicinātajiem ekspertiem OVMM darbinieka teiktais TV24 reportāžā varēja radīt pamatotas šaubas par iepriekšminēto prasību un muzeja darbību reglamentējošo procedūru ievērošanu. Šis apstāklis noteica Raidījuma veidotāju lēmumu veidot Raidījumu un veikt papildu izpēti, kontaktējoties ar OVMM muzeja darbiniekiem un ierodoties muzejā, lai veidotu video materiālu.

Otrajā gadījumā, ja tiktu pieņemts, ka šie priekšmeti kā **muzejiski priekšmeti** nav iekļauti OVMM krājumā un secīgi Latvijas **Nacionālajā muzeju krājumā**, tad joprojām nav gluži skaidrs šo priekšmetu un to eksponēšanas statuss – vai tie ir uz laiku deponēti priekšmeti no, piemēram, kāda Ukrainas muzeja, vai arī tie ir kādu privātpersonu personisko kolekciju priekšmeti, kas, savukārt, rada jautājumu par to publiskās apskates likumisko pamatojumu pašvaldības muzeja telpās.

Tādējādi jāsecina, ka neskaidrais jautājums par OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņos novietoto priekšmetu muzejisko statusu un to ieguves apstākļiem ir pietiekams pamats Raidījuma veidošanai, un šī jautājuma atbildēšana kā Raidījuma mērķis ir pilnībā legītīms. Ombuds pieņem, ka līdzīgs Raidījums būtu veidots arī tad, ja šāda ekspozīcija tiktu izstādīta arī kādā citā Latvijas

muzejā.

OVMM 2025. gada 8. maijā, piesakot jauno muzeja ēku Ogrē, Brīvības ielā 2, un tajā apskatāmo ekspozīciju “Brīvības ceļš”, ierakstā sociālās tīklošanas vietnē “Facebook” informēja [skat. FB ieraksts Nr.3]: *Paralēli ekspozīcijai “Brīvības ceļš”, kas ir divos stāvos, muzeja speciālista pavadībā ir iespējams piedzīvot ekskursiju “Mēs vai viņi” ēkas 3.stāvā, kas ir veltīta Ukrainas varonīgajai cīņai pret Krievijas agresiju. Muzeja 3. stāvā skatāma telpa, kas izgaismo mūsdienu kara realitāti, akcentējot Ukrainas tautas izturību un pretošanos militārai agresijai, ko pavada Krievijas īstenotais ideoloģiskais naidīgums.* [izcēlumi mani – E.A.]

OVMM Vadītāja vietnieks zinātniskajā darbā Ritvars Jansons 2025. gada 11. maija ierakstā sociālās tīklošanas vietnē “Facebook” (skat. FB ieraksts Nr.4) sniedza šādu skaidrojumu par Raidījuma izskanējušo informāciju: [..] *Kultūršokā izskanēja aicinājums reaģēt Muzeju padomei. Ja tā notiks, tad tas būs pirmais gadījums padomes vēsturē, kad tiks vērtēta nevis muzeja ekspozīcija, izstāde vai krājuma priekšmets, bet ekskursija uz muzeja ēkas bēniņiem, lai redzētu materiālu, kas muzeja krājumā netiks nodots.* [..] *Ukrainas materiāls-Ukrainas karaspēka daļu karogi, Ukrainas armijas forma, kara trofejas u.c., izņemot divu Shahed dronu atliekas, atrodas ēkas bēniņos un stāsta par kara skaudrumu. Tā nav nedz ekspozīcijas turpinājums, nedz izstāde.* [visi izcēlumi mani – E.A.]

Līdzīga informācija tika sniegta arī 2025. gada 13. maija NRA publikācijā: *Apmeklētāji var uzkāpt muzeja trešajā stāvā, bet tā nav ne ekspozīcija, ne izstāde, tā ir iespēja piedalīties ekskursijā, kurā var apskatīt no Ukrainas atvestās lietas, kas saistītas ar karu. Tās netiks nodotas muzeja krājumos, tāpēc Muzeju padomei diez vai būtu jāuztraucas par ētiskumu. Ir jānodala ekspozīcija “Brīvības ceļš”, kas atrodas muzeja pirmajā un otrajā stāvā un stāsta par Latvijas Brīvības ceļu no pagājušā gadsimta sākuma līdz 1991. gadam, no ekskursijas pa bēniņiem, kur var aplūkot jau minētās lietas: Krievijas militārās tehnikas atliekas, tostarp formastērpu, bet to visu nevar definēt kā ekspozīciju vai izstādi.* [visi izcēlumi mani – E.A.]

2025. gada 16. maija Delfi publikācijā ir lasāms: *Krievijas armijas karavīra formastērps ar tam pieliktu V. D. Markova uzšuvi šobrīd atrodas Ogres muzeja telpās, īpašā ekspozīcijā, kur uz laiku izstādītas no Ogres sadraudzības pilsētas Ukrainā – Čerņihivas – atvestās kara liecības.* [..] *ekspozīcija, kas radīja jautājumus gan Latvijas Televīzijas raidījumam "Kultūršoks", gan vairākiem Krievijas medijiem, atrodas ēkas bēniņos. Tā pieejama tikai gida pavadībā, jo, kā uzsver Jansons, tajā redzamajiem priekšmetiem vēl nav izveidoti apraksti, tāpēc ir svarīgs muzeja speciālista stāstījums.* [..] *"Šī formastērpa izcelsmi mēs nezinām," stāstot par formu, uzsver*

[Ritvars] Jansons. Arī par "Markova" formastērpu to var saukt tikai nosacīti, jo formu Ogres muzejs no ukraiņiem saņēma bez uzvārda uzšuves, un uzraksts "V. D. Markovs" ir pielikts vēlāk. **"Paši ukraiņi to atrada bez cilvēka, vienkārši formu, līdz ar to mēs nevaram precīzi noskaidrot šī priekšmeta vēsturi. Mēs nevaram vainot ukraiņus, ka viņi to līķim būtu vilkuši nost. Pilnīgi iespējams, ka tā tika atrasta pie pārvietojamās krematorijas, kas Ukrainas frontē nav retums. Šeit izstādē neviens netiek pazemots, mēs ar šo formu veidojam stāstu par krievu kaujinieku, kurš caur televizoru tiek briedināts ar ideoloģiju un gatavojas doties karā un veikt agresiju Ukrainā."**

Markova formastērpa kabatās netika atrasti nekādi priekšmeti, kas varētu stāstīt par šī karavīra gaitām. [visi izcēlumi mani – E.A.]

2025. gada 22. maijā Lasi.lv publikācijā ir sniegta šāda informācija: Ogres muzeja vadītāja vietnieks zinātniskajā darbā Ritvars Jansons drīz pēc skandāla sākuma atzina, ka Rusiņa publiskais komentārs nav bijis korekts. Īstenībā Latvijā **neviens nezinot šī formastērpa izcelsmi. Tas nav arī nedz Ogres muzeja, nedz kādu privātpersonu īpašums, nedz uzskatāms par klasisku eksponātu.** Muzejā šobrīd glabāto mantu no Ukrainas **juridiskais statuss balstās deponējuma līgumā starp Ogres pašvaldību un Ukrainas Čerņihivas pašvaldības labdarības fondu** palīdzībai no Krievijas agresijas cietušajiem iedzīvotājiem "Dobrodija" ("Добродія"). "Deponētais materiāls ir ļoti bagāts un Latvijā otra tāda nav, taču tas **nav uzskatāms ne par ekspozīciju, ne izstādi klasiskā izpratnē.** Tas glabājas bēniņu stāvā, kur ved tikai nelielas grupas gida pavadībā. Tur nav nekāda anotāciju materiāla," tā Jansons. Aplūkot šīs lietas var, vienīgi iepriekš piesakot ekskursiju. Muzeja pārstāvis uzsver, ka nekādas **atsevišķas biļetes uz trešo stāvu netiek tirgotas.** Maksas pakalpojums ir gida pasūtīšana ekskursijai pa visu muzeju. **Un, ja cilvēki to vēlas, viņus uzved arī bēniņos.** [visi izcēlumi mani – E.A.]

Šī informācija saskan ar atzinuma veidošanas laikā OVMM mājaslapā izvietoto informāciju³:

Kara pieredzes telpa Ogres Vēstures un mākslas muzeja jaunajā ēkā Brīvības ielā 2

Ogres Vēstures un mākslas muzeja jaunajā ēkā Brīvības ielā 2, trešajā stāvā, izveidota **īpaša telpa,** kas ļauj nedaudz pietuvoties brutālās Krievijas agresijai Ukrainā.

Šī **nav izstāde** – tā ir **ekskursija,** kas atgādina par cilvēcības cenu brīvības vārdā.

Telpā apskatāmi autentiski militārie priekšmeti un materiāli no Ukrainas, **deponēti** no Čerņihivas labdarības fonda DOBRODIYA.

Ekskursijas notiek darba dienās (izņemot otrdienas) tikai gida – militārā speciālista – pavadībā.

³ Skatīts, izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.ogresmuzejs.lv/>.

Cena: 15,50 EUR (cenā iekļauta arī ekspozīcijas “Brīvības ceļš” apskate muzeja 1. un 2. stāvā).

Tādējādi divu nedēļu laikā, kopš Raidījuma filmēšanas Ogrē, 2025. gada 7. maijā, OVMM darbinieku un masu mediju publikāciju rezultātā ir tapis OVMM skaidrojums par ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu stāvā apskatāmo:

- 1) tā nav ne izstāde, ne ekspozīcija *klasiskā izpratnē*, bet gan *ekskursija uz kara pieredzes telpu*, kurā izstādītie priekšmeti ir deponēti, balstoties *deponējuma līgumā starp Ogres pašvaldību un Ukrainas Čerņihivas pašvaldības labdarības fondu palīdzībai no Krievijas agresijas cietušajiem iedzīvotājiem "Dobrodija"*;
- 2) Latvijā neviens nezina plaši apspriestā formas tērpa izcelsmi – *Paši ukraiņi to atrada bez cilvēka, vienkārši formu, līdz ar to mēs nevaram precīzi noskaidrot šī priekšmeta vēsturi.*

Iegūtais ekspozīcijas muzejiskā statusa interpretācijas rezultāts ir samērā sarežģīts un šķietami paradokšāls, jo tajā ikdienišķi ierasti apzīmējumi tiek lietoti pretrunīgās nozīmēs – izstāde nav “izstāde” [*klasiskā nozīmē*], jo nekas nav izstādīts; ekspozīcija ir un vienlaicīgi arī nav “ekspozīcija”, eksponāti – gan ir, gan nav “eksponāti”. Ja ierasti apzīmējums “ekskursija” tiek lietots, lai apzīmētu “ kaut kā” kolektīvu apmeklējumu, apskati, respektīvi, šim apmeklējumam ir kāds konkrēts “objekts”, kas tiek apmeklēts, tad šajā gadījumā apmeklēta tiek *pieredzes telpa*, kurā gan atrodas priekšmeti, kas apmeklējuma laikā tiek apskatīti, taču šie apskatāmie priekšmeti, lai arī ir deponēti kā muzeja eksponāti (balstoties deponējuma līgumā un noskaidrojot to izcelsmi, kas gan ir, gan nav zināma), nav gluži “eksponāti”, tamdēļ īstenībā tie arī nemaz nav izstādīti, un “pieredzes telpā” redzamais nav saucams par “izstādi”. Tāpēc bēniņu telpas apmeklējumam nav jāiegādājas atsevišķa ieejas biļete, bet to nevar apmeklēt, iegādājoties ieejas biļeti ekspozīcijā “Brīvības ceļš”. Pieredzes telpā var nonākt tikai gida pavadībā, samaksājot par ekspozīcijas “Brīvības ceļš” gida – militāra speciālista – pavadītu apskati, ar nosacījumu, ja apmeklētāji izrāda vēlmi ielūkoties bēniņu stāva *pieredzes telpā*.

Lai cik grūti izprotama šī versija arī nešķistu, ja šo informāciju Raidījuma veidotāji 2025. gada 7. maijā būtu saņēmuši no OVMM vadītāja Jāņa Ziņģīša, norādot, ka Gunāra Rusiņa emocionālais stāstījums TV24 reportāžā nav īsti patiess, jo īstenībā problematizēto formas tērpu kopā ar citām kara liecībām OVMM ieguva no ukraiņu kolēģiem, balstoties muzejisko priekšmetu deponējuma līgumā un noskaidrojot, ka formas tērps ir atrasts bez (dzīva vai miruša) cilvēka, un tā piederība nav identificējama, kā arī, ka Ukrainas puses deponētie muzejiskie priekšmeti ir apskatāmi ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņu telpā, un tikai sev zināmu iemeslu dēļ šajā telpā redzamo OVMM nevēlas saukt par izstādi un izstādītos priekšmetus – par eksponātiem, ja Raidījuma

veidotāji saņemt vismaz šādu informāciju, ja Gunārs Rusiņš neatteiktos runāt ar Raidījuma vadītāju un ja Ogres pašvaldība neuzstātu uz rakstveida komunikāciju ar LTV1, tad, visticamāk, Raidījumā tiktu aplūkoti citi aspekti un pieaicinātie muzeju eksperti sniegtu, iespējams, atšķirīgus vērtējumus.

Taču iepriekš minētajiem nosacījumiem nebija lemts piepildīties, iespējams, tāpēc, ka Raidījuma filmēšanas dienā – 2025.gada 7. maijā OVMM vadītājam pašam vēl nebija pilnas skaidrības par “eksponātu” un *pieredzes telpas* muzejisko statusu. Tāpēc Raidījuma veidotājiem, balstoties TV24 reportāžā sniegtajā informācijā, un OVMM vadītāja sniegtajā atbildē – *Par kritušu karavīru formas tērpu tad jums jāprasa ..., es nezinu, no kurienes jūs to tā dzirdējāt, kur tas bija rakstīts, un iespējams, ka tas ir tāds vairāk leģenda, es tā nemācēšu pateikt. Jūs varbūt šos te jautājumus, nu tik smalkus uzdodiet caur Ogres novada Komunikācijas nodaļu pa e-pasts un tad mēs saliksim atbildes un aizsūtīsim* –, varēja rasties pieņēmums par Krievijas Federācijas militārpersonas formas tērpa kā “muzeja priekšmeta”, proti, muzeja krājumā iekļauta priekšmeta neētiskiem iegūšanas apstākļiem, kurus emocionāli komentēja LNMM Laikmetīgās kolekcijas glabātāja un Latvijas Kultūras akadēmijas docente Astrīda Rogule, kuru neatbilstību muzeju darbības ētiskajiem aspektiem centās izskaidrot ICOM Latvijas nacionālās komitejas valdes locekle un Žaņa Lipkes memoriāla muzeja pētniece un pedagoģisko programmu kuratore Maija Meiere-Oša, stāstot par nepieļaujamību muzeja krājumos nonākt prettiesiski iegūtām lietām, atsaucoties uz 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju, bet neprecizējot, par kuru no četrām konvencijām ir runa, tādējādi radot nākamo pārpratumu virkni, kas, varbūt vēl īsti neparādījās pašā Raidījumā, bet spilgtu izpausmi rada Raidījuma izklāstam veltītajā Publikācijā, kuras virsraksts “Ogres muzejs, iespējams, pārkāpis Ženēvas konvenciju, izstādot kritušā Krievijas karavīra uniformu” un izceltais apgalvojums “Muzeji vairs neiegūst eksponātus marodierisma ceļā” ir mulsinoši, jo rada iespaidu, ka muzeja darbinieki ir ieguvuši problematizēto formas tērpu pretlikumīgā ceļā.

Tādējādi jāsecina, ka Raidījuma veidotāji ir balstījušies Raidījuma veidošanas laikā pieejamajā informācijā, t.sk, OVMM darbinieku sniegtajā informācijā, kuras ierobežotais apjoms un pretrunīgais saturs noteica gan diskutablā eksponāta izcelsmes un muzejiskā statusa interpretāciju, gan šīs interpretācijas kontekstā saņemtos ekspertu komentārus. Kontaktējoties ar OVMM darbiniekiem, Raidījuma veidotāji ir centušies pārbaudīt informāciju par Krievijas Federācijas militārpersonas formas tērpu, noskaidrot tā iegūšanas faktiskos apstākļus, lai Raidījuma saturs nebalstītos *vienīgi no cita medija intervijas paņemtas vienas personas emocionālu izteikumu*. Situācijas noskaidrošanai Raidījuma veidotāji veltīja visu tiem atvēlēto laiku tikšanās laikā ar OVMM vadītāju Jāni Ziņģīti. Jāsecina, ka no OVMM vadītāja nav izdevies iegūt ne

apstiprinājumu, ne noliegumu TV 24 reportāžā muzeja darbinieka sniegtajai versijai, ka formas tērps ir iegūts no kritušas Krievijas Federācijas militārpersonas. Tieši tāpat OVMM vadītājs neviesa skaidrību par *pieredzes telpā* “izstādītā” formas tērpa un muzeja bēniņos apskatāmās “izstādes” muzejisko statusu. Tādējādi jāsecina, ka, lai arī Raidījuma mērķis bija noskaidrot eksponētā formas tērpa ieguves apstākļus un muzejisko statusu, kā arī aktualizēt jautājumu par muzeju krājumu veidošanas ētiskajiem apsvērumiem, jāatzīst, ka šo mērķi Raidījuma veidotājiem nav izdevies sasniegt, jo Raidījuma priekšplānā ir izvirzījusies otra Raidījuma sižetiskā līnija – par Ogres novada domes priekšsēdētāja saistību ar muzeja bēniņos izvietotajiem priekšmetiem un OVMM darbību kopumā, par kuru ombuda secinājumi tiks izklāstīti nākamajā atzinuma sadaļā, kā par Raidījuma sākotnējā mērķa nesasniegšanas subjektīvo iemeslu.

Objektīvi skatot, Raidījuma mērķi Raidījuma vadītājiem neļāva sasniegt tiem pieejamās informācijas nepietiekamību un pretrunīgums, kā arī redakcionālais lēmums vienā 15 minūšu ilgā raidījumā apvienot divas saistītas, bet tomēr atšķirīgas sižetiskās līnijas – no vienas puses Krievijas militārpersonas formas tērpa ieguves apstākļi un tā izstādīšanas tiesiskais un ētiskais vērtējums, bet no otras puses – Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja saistība ar OVMM ekspozīciju un tajā izvietotajiem priekšmetiem. Ombuda vērtējumā sākotnējais Raidījuma veidošanas mērķis tiktu efektīvāk sasniegts, ja Raidījums mērķtiecīgi koncentrētos vienīgi uz pirmo sižetisko līniju.

Ombuds arī secina, ka Raidījuma satura izklāstam veltītajā publikācijā LSM vienotā ziņu portālā Lsm.lv ir ticis izvēlēts maldinošs virsraksts “Ogres muzejs, iespējams, pārkāpis Ženēvas konvenciju, izstādot kritušā Krievijas karavīra uniformu”, jo tas var radīt iespaidu, ka muzeja darbinieki ir tiešā veidā pārkāpuši kādu no četrām Ženēvas konvenciju prasībām, lai gan runa var būt vienīgi par to, ka muzejs savā krājumā, iespējams, ir iekļāvis priekšmetu, kura ieguves apstākļi ir pretrunā šīm konvencijām.

[6] Par Ogres novada pašvaldības un tās vadītāja atspoguļojumu Raidījumā.

Raidījuma otras sižetiskās līnijas risinājumu, savukārt, būtiski ietekmēja Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja līdzšinējā saskarsmes vēsture ar LSM. Tā rezultātā žurnālistu pamatotā interese par OVMM ekspozīcijā skatāmās Krievijas militārpersonas formas tērpa ieguves apstākļiem un jautājuma par muzeju darbības tiesisko un ētisko regulējumu aktualizēšanu daļā auditorijas tika uztverta kā apzināta, mērķtiecīga un tendencioza vēršanās pret Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāju.

Brīdī, kad Raidījuma sižetā iesaistās Ogres novada pašvaldības domes vadītājs, Raidījuma

veidotājiem rodas jauns uzdevums – noskaidrot pašvaldības vadītāja saistību ar šiem “ekspozīcijām” un ekspozīciju “Mēs un viņi” kopumā. Šāds uzdevums ir pilnībā leģitīms, jo skar pašvaldības kā muzeja dibinātāja un finansētāja attiecības ar muzeju, un tiek iztirzāts Raidījumā pieaicināto ekspertu komentāros, kā iespējams interešu konflikts, pašvaldības iestāžu izmantošana politiskos, priekšvēlēšanu kampaņas nolūkos.

Par šo Raidījuma uzdevumu liecina Raidījuma vadītājas uzdotais jautājums 1 un jautājums 2. Saņemot apstiprinājumu Egila Helmaņa saistībai ar šo ekspozīciju – [...] *es esmu šīs izstādes, var teikt, nu organizators [...] es nepiedalījos balsojumā viena iemesla dēļ, ka es tā kā nu organizēju un veidoju šo izstādi, un es no paša sākuma esmu par to darījis* – pamatots ir arī Raidījuma vadītājas jautājums 3 – *Vai, jūsuprāt, jums pašam šķiet ētiski pieņemami tas, ka šajā jaunajā ekspozīcijā ir arī krituša krievu kareivja karavīra formas tādas izstādītas?* Ir saprotami šādu jautājumu uzdot izstādes organizētājam, taču sekojošā atbildē – *Es gaidīju, kad jūs sāksiet nu just līdzīgu agresorvalsts karavīriem. Jo tāds jau ir tas mūsu mērķis - just līdzīgu agresorvalsts karavīriem, kas nāk uz svešu zemi, nogalina svešus cilvēkus, uzbrūk valstī. Un mēs par viņiem rūpējamies. Mums ir šādas ētikas normas Latvijas televīzijā. Vai tas ir... Vai tas ir...* – sarunas fokuss tiek pārvirzīts uz līdzjūtības izteikšanu agresorvalsts militārpersonām kā iespējamo Raidījuma mērķi, taču atbilde uz žurnālistes konkrēto jautājumu tomēr netiek sniegta.

Lai saprastu, kāpēc ir notikusi šāda Raidījuma fokusa nobīde, ir nepieciešams veikt atbilstošā Raidījuma fragmenta un FB ieraksta Nr.1 video materiālā fiksētā abu iesaistīto pušu sarunas teksta performatīvo aspektu analīzi, kas attiecas uz runas pragmatisko (rīcības) dimensiju – kas ar vārdiem tiek darīts, un stratēģisko (nodomu) dimensiju – ko ar šo rīcību ir gribēts panākt.

Ogres pašvaldības vadītāja teiktais pēc Raidījuma vadītājas jautājuma 1 uzklauššanas [FB ierakstam Nr.1 pievienotajā video materiālā no 2:11 līdz 2:23 minūtei; pasvītrotie sarunas fragmenti šeit un turpmāk ir iekļauti arī Raidījumā, visi izcēlumi mani – E.A] – ***Kur jūs bijāt? Nu, mēs veidojam brīnišķīgu koncertu. Un piedāvājam Latvijas Televīzijai viņu arī nu tiešraidi taisīt. Latvijas Televīzijā atteicās*** – iesākas kā aizrādījuma izteikšana par to, ka LTV1 nav translējusi 2025. gada 4. maija svētku koncertu no Ogres.

“Aizrādījums” kā kritiskas atgriezeniskās saites sniegšana ir konstruktīva valodspēle, jo ļauj aizrādījuma adresātam sadzirdēt aizrādījuma izteicēja kritisko vērtējumu un reaģēt uz to ar skaidrojumu vai pamatojumu, respektīvi, ļauj abu pušu starpā veidoties konstruktīvai domapmaiņai – dialogam. Komunikatīvas problēmas rodas vienīgi tad, ja konstruktīva aizrādījuma kā kritiskas atgriezeniskās saites vietā tiek lietots “pārmetums” kā destruktīva atgriezeniskā saite.

Teksta (vārdu) līmenī “aizrādījums” no “pārmetuma” var arī neatšķirties, atšķiras performance – kā tie tiek izteikti (kāda intonācijā, ar kādu pavadošo ķermeņa valodu – mīmiku, žestiem, stāju), un atšķiras abu runas darbību nodomi. Pārmetuma kā manipulatīvas runas darbības nodoms ir radīt adresātā vainas sajūtu, kas ļautu pārmetuma izteicējam sarunā ieņemt dominējošu pozīciju un tādējādi pārņemt sarunas vadīšanu savās rokās. Acīmredzot, Egila Helmaņa teikto Raidījuma vadītāja (balstoties saklausāmajā intonācijā un plašākajā sarunas situācijas kontekstā) ir uztvērusi kā vāji maskētu pārmetumu, tāpēc lēma uz to nereaģēt un turpināt uzdot sākotnējo jautājumu – *Bet šis domes lēmums, kurā jūs nepiedalījāties?*

Nereaģēšana šādās situācijās var tikt uztverta kā pasīva agresija, kas liek eskalēt aizrādījumu pārmetuma virzienā – izteiktāk likt sarunas partnerim justies vainīgam, kas novērojams turpmākajā pašvaldības vadītāja teiktajā [FB ieraksts Nr. 1, 2:30 – 4:31] – *Latvijas Televīzijā atteicās viņu taisīt, nu tiešraidī veidot. Tad mēs atvērām brīnišķīgu muzeju. Mēs atrodamies kur... Neatkarības laukumā mums ir skulptūras. Mūsu neatkarības cīnītāji, mūsu varoņi. Taču **Latvijas televīzijai tas neinteresē. Absolūti neinteresē. Bet viņiem interesē mans balsojums.***

Pēc sniegtās atbildes uzdotajam jautājumam par nepiedalīšanos domes balsojumā par papildu līdzekļu piešķiršanu OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” iekārtošanai, Egils Helmanis turpina iesākt pārmetumu izteikšanas procesu, un vainas sajūtas veicināšanai šoreiz (ar nodomu vai bez) tiek lietots pozicionālas manipulācijas paņēmieni – sevis nostādīšana “upura” lomā – [...] **LSM ir izsmējusi mani par nu šādu iniciatīvu veidot šādu izstādi sākumā.** [...] **Man žēl, ka mēs noniecinām mūsu nacionālās vērtības, kas mums ir. Un man žēl, ka mēs pārmetam kādam, kas palīdz Ukrainai. Daudz šīs lietas, kas man žēl, tas viss saistīts ar nacionālām vērtībām un mūsu pamatu. Dažreiz pat nav saprotams, kā labā Latvijas televīzija strādā.**

Tā kā Raidījuma vadītāja konsekventi turpina nereaģēt un neatbildēt uz izteiktajiem pārmetumiem, jo žurnālista uzdevums ir neļaut intervējamai personai pārņemt sarunas iniciatīvu, pēc viņas uzdotā jautājuma 2 Egila Helmaņa runā ir fiksējams projekcijas pavērsiens kā iedomātā “upura” aizsardzības mehānisms, piedāvējot savus motīvus (pārmetumu izteikšanu) sarunas partnerim (FB ieraksts Nr. 1, 4:48 – 5:26) – *Nu jūs tagad man pārmetat par to, ka es cenšos nu informēt... Informēt iedzīvotājus. Man ļoti žēl šie pārmetumi. Īstenībā viņi nu dziļi, sirdij sāpīgi par to, ka man likās, ka tas ir labi, kad mūsu sabiedrība ir informēta.*

Raidījuma vadītāja turpina uz to visu nereaģēt un uzdod jautājumu 3 par izstādīto formas tērpu, kura rezultātā pārmetumi sabiedriskajam medijam vēl vairāk eskalējas un iegūst jau apvainojumu formu (FB ieraksts Nr. 1 5:51 – 6:18) – *Es gaidīju, kad jūs sāksiet nu just līdzīgu agresorvalsti*

karavīriem. Jo tāds jau ir tas mūsu mērķis - **just līdzī agresorvalsts karavīriem**, kas nāk uz svešu zemi, nogalina svešus cilvēkus, uzbrūk valstī. Un **mēs par viņiem rūpējamies.** Mums ir **šādas ētikas normas Latvijas televīzijā** – kuri kulminējas sarunas noslēgumā, demonstrējot Egila Helmaņa dziļu aizvainojumu un vilšanos (FB ieraksts Nr. 1, 6:18 – 6:54) - *Tas ir tas, kas jums interesē. Jums neinteresē, ka mēs atklājam Neatkarības laukumu. Jums neinteresē, kad mēs veidojam brīnišķīgu koncertu, lai apvienotu tautu, lai mēs informētu tautu, veidojam muzeju. Bet jums interesē rūpēties par krituša, agresora karavīra, nu, formastērpu, ko mums ir nodevuši ukraiņu karavīri. Nu, par to jums ir sāpe. Es jūs saprotu. Mēs jums...Mēs jums šeit nevarēsim palīdzēt. Mēs viņam nejūtam līdzī. Un mēs nejūtam līdzī agresorvalstij. Atvainojos. Es aizeju.*

Analizējot šo sarunu, jāsecina, ka pārmetums par iedomāto līdzjūtību agresorvalsts militārpersonām, ko izsaka Ogres pašvaldības vadītājs ir rezultāts sarunas dramatiskajai attīstībai, un vairāk raksturo pārmetumu izteicēja emocionālo stāvokli sarunas laikā, kā arī attieksmi pret sabiedrisko mediju kopumā, nekā Raidījuma veidotāju patieso pozīciju. Raidījuma vadītājas uzdotajos jautājumos (1, 2 un 3), kas ir vienīgais Raidījuma teksts, kurš bija Egila Helmaņa rīcībā līdz Raidījuma pārraidīšanai 2025.gada 9. maijā plkst. 20:50, nav atrodams nekas, kas tieši vai netieši liecinātu par līdzjūtīgu attieksmi pret agresorvalsts militārpersonām. Neskatoties uz to, pēc demonstratīvas sarunas pārtraukšanas kā konflikta risinājuma piedāvājuma, domes priekšsēdētājs sociālo tīklu ierakstos ir turpinājis publicēt savus pārmetumus par iedomāto sabiedriskā medija līdzjūtību agresorvalstij, tādējādi, iespējams, ierāmējot (ietekmējot) to, kā viņa sekotāji uztvers un interpretēs Raidījuma saturu:

- 2025. gada 7. maija FB ieraksts Nr. 1: *Latvijas televīzija jūt līdzī krievu okupantiem [...] Es nespēju sarunu turpināt pēc LTV paustās līdzjušanas okupantiem! Man ir kauns par tādiem LSM!*
- 2025. gada 9. maija FB ieraksts Nr. 2: *Izskatās pēc LTV raidījums "Kultūršoks" reklāmas rullīša, ar tam pievienoto Krievijas propagandas raidījuma video materiālu.*

Jāsecina, ka subjektīvais iemesls tam, kāpēc Raidījuma sākotnējā iecere – noskaidrot eksponētās uniformas ieguves apstākļus un muzejisko statusu, kā arī aktualizēt jautājumu par muzeju krājumu veidošanas ētiskajiem apsvērumiem – nav pilnībā realizējies, ir meklējams LSM un Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja attiecību vēsturē. Ombuda vērtējumā šajās attiecībās ir fiksējamas starppersonu konflikta pazīmes, kura vienā pusē ir Egils Helmanis kā personība, bet otrā – LSM kā kvazi-personība, kura savu konkrēto apveidu iegūst katra konkrētā žurnālista personā, kurš nonāk saskarsmē ar Ogres pašvaldības vadītāju. Šī atzinuma veidošanai atvēlētais

laiks un ombudam pieejamie resursi neļauj detalizēti izvērtēt šo attiecību vēsturi pēdējo gadu laikā, tomēr atsevišķu šo attiecību epizožu analīze ļauj ombudam pieņemt, ka viens no svarīgākajiem pretrunu iemesliem ir pušu atšķirīga interpretācija mērķu un līdzekļu korelācijai.

Ogres novada pašvaldības vadītāja mērķi, ciktāl tie attiecas uz palīdzības organizēšanu un sniegšanu Ukrainai, pašvaldības iedzīvotāju informēšanu par Ukrainā notiekošo, mērķtiecīgu novada iestāžu sagatavošanu ļaunākajam starptautisko notikumu scenārijam, novada un Latvijas vēstures popularizēšanu, pozitīva patriotisma kultivēšanu, ir ļoti atzinīgi vērtējami un, domājams, arī no LSM satura veidotāju puses pret tiem nav ne mazāko iebildumu. Cits jautājums ir par izvēlētajiem līdzekļiem šo svarīgo mērķu sasniegšanai, jo mērķis nevar attaisnot līdzekļus kaut vai tā iemesla dēļ, ka, realizējot cēlus mērķus ar diskutabliem līdzekļiem, ilgtermiņā tiek diskreditēts pats mērķis un radītas šaubas par tā īstenumu. Demokrātiskas pārvaldes situācijā līdzekļu izvēli mērķu sasniegšanai ierobežo saistošais tiesiskais regulējums, kā arī ētiski apsvērumi un morāles normas. Tas, protams, atsevišķos gadījumos var radīt iespaidu par demokrātisku pārvaldi kā smagnēju, lēnu un dažkārt – mazefektīvu risinājumu. Direktīvi risinājumi šādā aspektā šķiet daudz efektīvāki, jo tos ierobežo vienīgi autoritātes griba, taču šī efektivitāte ir pozitīva tikai ar nosacījumu, ka realizēta tiek labā griba.

Tad, kad LSM kritiski vērtē to vai citu Ogres novada pašvaldības vadītāja rīcību, tas ne vienmēr nozīmē, ka tamdēļ vien kritiski tiek vērtēts arī katreizējais rīcības mērķis. Taču, tā kā tie nereti ir pašvaldības vadītāja kā personības personiskie mērķi, kas balstās viņa labajā gribā, tad izvēlēto līdzekļu kritika tiek uztverta kā pašu mērķu kritika, bet mērķu kritizēšana – kā vērsšanās pret viņu personīgi.

[7] Par raidījuma pārraidīšanu 9. maijā.

Raidījumā un FB ierakstā Nr. 1 Ogres novada pašvaldības vadītāja izteiktie pārmetumi sabiedriskajam medijam par iedomāto līdzjūtības izrādīšanu Krievijas Federācijas militārpersonām atbalsojas tajās aizdomās, kas tiek izteiktas Raidījumam veltītajās publikācijās un ierakstos sociālās tīklošanas vietnēs – sākot no minējumiem par konkurējošo politisko partiju pasūtījumu (FB ieraksts Nr.4) līdz runām par LSM kā Krievijas Federācijas piekto kolonnu – slepenu aģentūru, ko izmanto diversijām kādas valsts vai armijas demoralizēšanai⁴, kā arī sasaistot Raidījuma saturu ar to saturu, kuru 9. maija priekšvakarā izplatīja Krievijas propagandas mediji (skat. FB ieraksts Nr.2), lai gan Krievijas propaganda savu vēstījumu izplatīja vēl pirms Raidījuma publiskošanas LTV1 lineārajā apraidē, un tās pamatā, visticamāk, ir tieši TV24 reportāža, kas tika

⁴ Salīdz. idiomās “piektā kolonna” skaidrojumu: <https://tezaurs.lv/mwe:244617>

translēta 2025. gada 4. maijā, kā arī citas Latvijas medijos izskanējušās ziņas par Neatkarības laukuma izveidi Ogrē. Šādas sazvērestības teorijas nebūtu tik biedējošas, ja vien tās netiktu izteiktas tik nopietnā veidā.

Vērtējot Raidījuma pārraidīšanas laiku 2025. gada 9. maijā, ir jāņem vērā, gan tas, ka Raidījums ir LSM televīzijas programmas LTV1 regulāra daļa, kas lineārajā apraidē ir skatāms tieši piektdienās un 2025. gadā 9. maijs ir *iekritis* piektdienā, gan arī Raidījuma pamatā esošo notikumu hronoloģija:

- **svētdien, 2025. gada 4. maijā**, Ogrē tika atklāta ekspozīcija “Brīvības ceļš”, par kuru 2025. gada 4. maija ziņu speciālizlaidumā “Latvijas Neatkarības laukuma atklāšanas pasākums” ziņoja TV24 savā reportāžā, un kuras saturā bija iekļauta informācija arī par OVMM ekspozīcijas “Brīvības ceļš” bēniņos skatāmo izstādi “Mēs un viņi”, kas kalpoja par ierosinājumu Raidījuma veidošanai;
- **otrdien, 2025. gada 6. maijā**, Raidījuma vadītāji centās sazināties ar OVMM darbiniekiem, lai sarunātu tikšanos un filmēšanu nākamajā dienā – 7. maijā, aicinot sniegt informāciju par ekspozīciju arī OVMM darbiniekam Gunāram Rusiņam. Tā vietā tika saņemts lūgums visus neskaidros jautājumus nosūtīt rakstveidā Ogres novada pašvaldības Komunikācijas nodaļas vadītājam Patrikam Grīvam, kurš Raidījuma veidotājiem apstiprināja šādu informācijas sniegšanas kārtību;
- ņemot vērā, ka Raidījuma sagatavošanai paredzētajā laikā rakstveida informācija varēja netikt saņemta, **trešdien, 2025. gada 7. maijā**, iepriekš par to brīdinot 2025. gada 6. maija telefoniskajā komunikācijā, filmēšanas grupa ieradās Ogrē, tomēr nevarēja apskatīt Krievijas iebrukumam Ukrainā veltīto izstādi “Mēs un viņi”, jo ekspozīcija “Brīvības ceļš” tehnisku iemeslu dēļ bija neplānoti slēgta. Sastopot OVMM muzeja telpās tās vadītāju Jāni Ziņģīti, Raidījuma vadītāja centās iegūt Raidījumam nepieciešamo informāciju, atkārtoti saņemot aicinājumu sūtīt jautājumus rakstveidā Ogres novada pašvaldības Komunikācijas nodaļai, kā tas ir dzirdams Raidījumā. Vēlāk sekoja filmēšanas grupas sastapšanās ar Ogres novada pašvaldības vadītāju Egilu Helmani pie ekspozīcijas “Brīvības ceļš” ēkas Ogrē, Brīvības ielā 2, un tai sekojošā saruna, kuras detalizēta analīze ir sniegta iepriekš šajā atzinumā;
- pēc šīs tikšanās, **trešdien, 2025. gada 7. maijā, plkst. 14:10** Ogres novada pašvaldības vadītājs publiskoja paša veikto sarunas videoierakstu sociālās tīklošanas vietnē “Facebook” (skat. FB ieraksts Nr.1);

- **piektdien, 2025. gada 9. maijā, plkst. 08:30** Ogres novada pašvaldības vadītājs sociālās tīklošanās vietnē “Facebook” publicēja ierakstu – “Izskatās pēc LTV raidījums “Kultūršoks” reklāmas rullīša” (skat. FB ieraksts Nr.2) un tam pievienoja video materiālu, kurā Krievijas televīzijā “Россия 1” [“Krievija 1”] bijušais Latvijas pilsonis un Eiropas Parlamenta deputāts Andrejs Mamikins propagandista Vladimira Solovjova raidījumā stāsta par Ogres muzeja jauno ēku, t.sk. arī par tajā apskatāmo Krievijas Federācijas militārpersonas formas tērpu;
- **piektdien, 2025. gada 9. maijā plkst. 20:50** sākās Raidījuma pārraidīšana LTV1 lineārajā apraidē, plkst. **21:10** Publikācija tika ievietota LSM vienotajā ziņu portālā Lsm.lv.

Izvērtējot notikumu hronoloģiju jāsecina, ka nav pamatoti uzskatīt, ka Raidījums (kā tas tiek apgalvots Iesniegumā) *deva iespēju Krievijas propagandai vērsties gan pret Ogres Vēstures un mākslas muzeju, gan pret Latviju kopumā* [izcēlums mans – E.A.], jo centrālajā Krievijas propagandas raidījumā šī informācija izskanēja, domājams, jau trešdien, 2025. gada 7. maijā. Ombuda vērtējumā LSM, veidojot savu saturu, nav īpaši jā rūpējas par to, lai tās saturs nesniegtu ieganstus Krievijas propagandai vērsties pret Latviju, jo īstenais šīs vērtēšanas iemesls ir pats Latvijas Republikas kā neatkarīgas valsts pastāvēšanas fakts un Latvijas nepārprotamais atbalsts Ukrainai tās cīņā pret iebrucējiem.

Attiecībā uz otru Iesniegumā izteikto apgalvojumu par to, ka *Latvijas Televīzijas raidījums deva iespēju Krievijas naratīvus izplatīt arī Latvijas sabiedrībā, latviešu valodā* [izcēlums mans – E.A.], ir jāņem vērā, ka stāstījums no stāstījuma atšķiras ne tikai ar to – **par ko** tiek stāstīts, bet galvenokārt jau ar to – **kā** (vēstījuma veids), **kāpēc** (vēstījuma iemesls) un **kādēļ** (vēstījuma nodoms) tiek stāstīts. Līdz ar to divi stāstījumi nav uzskatāmi par naratīvi identiskiem, ja vienīgā to kopējā pazīme ir stāstījuma priekšmets – tas, par ko stāsts tiek veidots. Vēl vairāk, atšķirīgi naratīvi tiek veidoti tieši tādēļ, lai par vienu un to pašu notikumu izstāstītu atšķirīgu stāstu, lai sniegtu atšķirīgu interpretāciju vienam un tam pašam notikumam. Ombuds nesaskata pamatu uzskatīt, ka Raidījuma stāstījums būtu savā veidā, iemeslos un nolūkos vienāds ar Krievijas propagandas manipulatīvajiem vēstījumiem, piemēram, ar Egila Helmaņa izplatīto Andreja Mamikina stāstījumu, vienīgais tiem kopīgais ir stāsta priekšmets – OVMM.

Raidījuma veidotāji notikumiem ap OVMM sniedz savu atšķirīgo interpretāciju, kas atšķiras arī no tā, kā šos notikumus redz Iesniedzējs. Taču šīs redzējumu atšķirības neļauj ombudam loģiski pamatotā veidā secināt, ka tamdēļ vien Raidījuma veidotāji izplatītu Krievijas propagandu. Demokrātiskā sabiedrībā, atšķirībā no totalitāras sabiedrības, kur par katru notikumu ir pieļaujams

tikai viens – **“pareizais stāsts”**, tiek pieļauts stāstījumu plurālisms, un atšķirīgu stāstu gadījumā noteicošais ir jautājums nevis par stāsta pareizumu, bet gan par **stāstīšanas pareizumu**, kurš LSM gadījumā tiek regulēts ar tām prasībām, kas izteiktas:

- SEPLPL 2. pantā kā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējais stratēģiskais mērķis, kas nosaka LSM veidoto stāstu stratēģisko ievirzi kā leģitīmos programmu, pakalpojumu un to daļu veidošanas nodomus;
- SEPLPL 3. pantā kā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi, kas nosaka prasības stāstu veidošanai, kuras ir integrētas un detalizēti izvērstas LSM redakcionālajās vadlīnijās.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[9] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[10] Ņemot vērā, ka SEPLPL 2. pantā noteiktais sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējais stratēģiskais mērķis ir sasniedzams vienīgi ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidoto programmu un sniegto pakalpojumu kopumu, tad vienas atsevišķas programmas daļas – Raidījuma – izvērtējumā ir nepieciešams noteikt, vai konkrētās programmas daļas mērķi nenonāk aktuālā kontradiktiskā (savstarpēji izslēdzošā) pretrunā ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējo stratēģisko mērķi.

Raidījuma veidošanas mērķis – noskaidrot OVMM eksponētā formas tērpa ieguves apstākļus un muzejisko statusu, aktualizēt jautājumu par muzeju krājumu veidošanas ētiskajiem apsvērumiem, noskaidrot Ogres novada pašvaldības vadītāja saistību ar OVMM ekspozīciju un tajā skatāmajiem priekšmetiem – ombuda vērtējumā nav savstarpēji izslēdzošs sabiedriskā medija vispārējam

stratēģiskajam mērķim, bet gan ir subordinēts tam. Raidījumā izskatīto jautājumu aktualizēšana sabiedriskajā medijā atbilst sabiedrības interesēm zināt, izprast un vērtēt diskutablas situācijas publiskajā vidē, lai katrs pats varētu veidot savus uzskatus un pieņemt savus lēmumus, tādējādi stiprinot viedokļu daudzveidību un vārda brīvības noteiktās tiesības tos paust demokrātiskā sabiedrībā. Piederības sajūtu Latvijai tiešā veidā veicina katra tiesības piedalīties atklātā un atvērtā sarunā par katru sabiedrībai būtisku jautājumu.

Nemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ombuds atzīst, ka Raidījums atbilst SEPLPL 2. pantā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim *stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem.*

[11] SEPLPL 3. pantā definētie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi nosaka to veidu un leģitīmos līdzekļus, ar kuriem ir sasniedzams 2. pantā noteiktais sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējais stratēģiskais mērķis.

Šie pamatprincipi raksturo sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu veidošanas nosacījumus kopumā, tāpēc vienas atsevišķas programmas daļas – Raidījuma vērtējums tiek balstīts LSM redakcionālajās vadlīnijās, kurās SEPLPL 3. pantā noteiktie pamatprincipi ir integrēti un detalizēti izvērsti.

Iesniegumā aktualizētie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi:

- *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus;*
- *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievēro objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti;*

attiecas uz LSM redakcionālās vadlīnijās noteiktajām redakcionālajām vērtībām *Patiesums, Godprātība un atklātība*, un LSM darbības profesionālajiem principiem *Precizitāte, Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība*.

Ombuds neatzīst, ka Raidījumā netiek ievērotas LSM redakcionālajās vadlīnijās noteiktās redakcionālās vērtības – *Patiesums, Godprātība un atklātība*, jo Raidījuma mērķis bija atklāt patiesību par Raidījuma pamatā esošajiem notikumiem un to apstākļiem. Pat, ja mērķis objektīvu un subjektīvu iemeslu dēļ nav ticis sasniegts pilnībā, tas neļauj apšaubīt Raidījuma veidotāju

motivācijas godīgumu, uzticoties viņu centieniem atklāt auditorijai patiesību par notikušo. Raidījums nav atzīstams par žurnālistiskās izcilības paraugu, ko noteica atzinuma secinājumu daļā iztīrītie objektīvie un subjektīvie iemesli, tomēr Raidījumā un tā veidošanas procesā nav vērojamas būtiskas un apzinātas atkāpes no profesionālās darbības standartiem, kas noteikti LSM redakcionālajās vadlīnijās.

Ombuds atzīst, ka Raidījumā un tam veltītajā Publikācijā ir atrodamas atsevišķas nepilnības, kas var radīt iespaidu par nepietiekošu sekošanu satura veidošanas procesā LSM redakcionālajās vadlīnijās definētiem sabiedriskā medija darbības profesionāliem principiem *Precizitāte, Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība*. Šīs nepilnības, pirmkārt, attiecas uz Raidījumam veltītajai Publikācijai izvēlēto virsrakstu “Ogres muzejs, iespējams, pārkāpis Ženēvas konvenciju, izstādot kritušā Krievijas karavīra uniformu”, uz ko jau tika norādīts atzinuma secinājumu daļā. Otrkārt, tās attiecas uz pieaicināto ekspertu izvēli. Raidījums būtu ieguvis, ja tajā tiktu iekļauti arī tādu ekspertu komentāri, kuru vērtējumi atšķiras no Raidījumā dzirdētā. Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka ne visi uzaicinātie eksperti vēlējās izteikties par notikumiem saistībā ar OVMM.

Tomēr abas nosauktās Raidījuma nepilnības nav pietiekošs pamats, lai uzskatītu, ka Raidījumā tiek sniegta nepārbaudīta un neprecīza informācija, tādējādi apzināti maldinot auditoriju, sagrozot vai izdomājot faktus. Raidījuma pamatā ir tā informācija, kas Raidījuma veidotājiem bija zināma tā veidošanas laikā, un kura bija paredzēta plašākā konteksta izpratnei. Raidījumā intervēto personu viedokļi ir Raidījuma saturam atbilstoši, kompetenti un nozīmīgi. Ombuds nesaskata Raidījumā apzinātu tendenciozitāti, un Raidījuma veidošanas iemeslos citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tai varētu būt svarīgi un interesanti. Ņemot vērā minēto, ombuds neatzīst Raidījumā būtiskus profesionālo principu *Precizitāte, Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība* pārkāpumus.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU